

10. Turchinskaja K.M. Proforientacija vo vspomogatel'noj shkole / K.M. Turchinskaja. – K., 1976. – 85 s.

Приходько Т.П. Готовность к выбору профессии и профессиональной деятельности старшеклассников специальной школы как компонент профессионально-трудовой социализации

В статье рассмотрены основные аспекты проблемы профессионально-трудовой социализации старшеклассников с нарушениями интеллектуального развития. Сделан анализ научных работ и исследований, психологической и научно-педагогической литературы по вопросам формирования профессиональной направленности, профессионально важных интересов и способностей старшеклассников вспомогательной школы в процессе их профессионального самоопределения. Проанализированы этапы профориентационной работы со школьниками разного возраста в соответствии с Положением о профессиональной ориентации молодежи. Рассмотрены основные аспекты проблемы профессионального выбора учащихся вспомогательной школы, исследованы особенности организации и профессиональной деятельности старшеклассников с нарушениями интеллектуального развития. Исследованы особенности организации и профессиональной деятельности старшеклассников с нарушениями интеллектуального развития. Раскрыто динамику профессионального определения учащихся специальных школ в различные возрастные периоды под действием целенаправленного педагогического воздействия. Освещены основные подходы к профориентации и профессионального воспитания молодежи с недостатками умственного развития. Охарактеризованы компоненты профориентационной работы и тенденции их развития во время работы с учащимся старших классов вспомогательной школы. Определены главные задачи психологического сопровождения профессионального становления в качестве основного компонента социализации старшеклассников вспомогательной школы.

Ключевые слова: профессиональное консультирование, профориентация, профессиональное воспитание, готовность к профессиональному самоопределению, вспомогательная школа.

Prikhodko T. P. Readiness for choosing the profession and the professional activities of senior pupils of a special school as a component of professional and labor socialization

The main aspects of vocational socialization of high school students with intellectual disabilities are examined in the article. Scientific psychological and pedagogical reseaches and studies on professional determination, professional interests and abilities of special high school students significant for their professional determination are analysed. Stages of vocational activities with students of all ages are defined and characterised according to the Regulations on professional guidance of youth. The main aspects of the professional determination of special high school students are observed, the peculiarities of organization and professional activities of high school students with intellectual disabilities are researched. The features of career guidance and the professional activity of high school students with intellectual disabilities were explored. The dynamics of the professional determination of different age students with special needs under focused pedagogical impact is revealed. The basic approach to career guidance and professional education of young people with intellectual disabilities is highlighted. The components of career guidance and their development trends of work with special high school students are characterized. The main tasks of psychological support of professional development as the basic component of socialization of special high school students are identified.

Key words: professional counseling, career guidance, professional education, readiness for professional self-determination, auxiliary school.

Стаття надійшла до редакції 15.09.2015 р.

Статтю прийнято до друку 20.09. 2015 р.

Рецензент: д.пед.н., проф. Гладуш В.А.

УДК: 376.36

Савінова Н.В.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В КОРЕКЦІЙНІЙ ОСВІТІ

Автор представляє аналіз сучасних психологічних і педагогічних досліджень про доцільність та ефективність використання комп'ютерних технологій у навчальному процесі спеціальних шкіл, підкреслюючи корекційні можливості багатьох освітніх програм різних рівнів складності для надання диференційованої допомоги дітям із порушеннями психофізичного розвитку. Автор підкреслює необхідність використання комп'ютера як нового засобу навчання, визначення його місця і ролі в різних класах, на індивідуальних заняттях на всіх етапах шкільного навчання дітей з обмеженими освітніми можливостями.

У статті зазначається, що використання інформаційних та комунікаційних технологій у роботі корекційного педагога допомагає різнобічно вирішувати проблему: здійснювати диференційований підхід; генерувати позитивну мотивацію; оптимізувати індивідуальний процес навчання; створювати надійну систему моніторингу корекційного впливу; підвищувати кваліфікацію та удосконалювати професійні навички корекційного педагога.

Ключові слова: інформаційні комп'ютерні технології, засоби навчання, діти з порушеннями психофізичного розвитку,

системи диференційованої допомоги

Тенденції розвитку сучасного суспільства, його стрімка інформатизація мотивують розширення напрямів використання інформаційних технологій у сфері освіти. Відповідна модернізація освітніх цілей спричинює утворення нового змісту освіти, нових технологій роботи з навчальною інформацією, зумовлює нагальну потребу у високоосвічених педагогічних кадрах, спроможних не тільки ефективно використовувати потужний потенціал сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у різних сферах професійної діяльності, але й здатних до активного створення інформаційного навчального середовища. У сучасному освітньому просторі перед системами освіти будь-якого рівня стоїть задача підготовки фахівців до використання комп'ютерних технологій у професійній діяльності.

Різні аспекти зазначеної проблеми представлено в роботах українських та зарубіжних учених. Проблеми компетентнісного підходу до підготовки майбутнього вчителя до діяльності в умовах сучасної інформатизованої школи розглядаються у дослідженнях (Н.Баловсяк, О.Боровков, Л.Бочарова, Ю.Дорошенко, О.Іванова, М.Лапчик, О.Овчарук та ін.), проблеми впровадження інформаційно-комунікативних технологій у корекційній освіті висвітлюються ученими (Б.Айзенберг, О.Качуровська, О.Кукушкіна, О.Легкий, С.Миронова, І.Холковська, М.Шеремет, А.Юдилевич та ін.), питання формування професійної компетентності вчителя-логопеда розкриваються в роботах науковців (І.Жадленко, М.Орешкіна, Ю.Пінчук, С.Шаховська, М.Шеремет та ін.), формування інформаційно-технологічної компетенції у майбутніх учителів та вчителів-предметників – у роботах дослідників (В.Коровін, І.Коробова, Н.Яциніна та ін.).

Доцільність упровадження в навчально-виховний процес спеціальних та загальноосвітніх шкіл новітніх комп'ютерних технологій обґрунтовують у своїх дослідженнях учені (Б.Айзенберг, О.Белоножко, Т.Дегтяренко, О.Качуровська, О.Кукушкіна, О.Легкий, С.Миронова, Н.Савенок, Д.Солпітер, І.Холковська, Л.Черкасова, М.Шеремет, А.Юдилевич та ін.). Висвітлення досвіду використання ІКТ у загальній дидактиці викладено в працях В.Болтянського, В.Безпалька, Ю.Дорошенка, А.Єршова, О.Жука, М.Жалдак, В.Монахова, Н.Морзе, В.Руденко та ін. Учені (Т.Дегтяренко, О.Качуровська, О.Кукушкіна, О.Легкий, С.Миронова, Л.Черкасова, М.Шеремет, А.Юдилевич та ін.) акцентують увагу на тому, що в поєднанні з традиційними засобами корекційного впливу, комп'ютерні технології сприяють розвитку психічних процесів у дітей з порушенням інтелекту, особистості дитини в цілому, підвищують якість навчання.

У роботах учених висвітлюються різноматні аспекти інноватики освітньої системи та діяльності педагогів, серед яких: концепція інформатизації освіти та психолого-педагогічні основи використання інформаційних технологій у навчальному процесі (В.Беспалько, В.Биков, Л.Білоусова, Б.Гершунський, А.Гуржій, М.Жалдак, Ю.Жук, В.Кінелев, Ч.Кларк, Ю.Машбиць, Н.Морзе, С.Пейперт, С.Раков, Ю.Рамський, І.Роберт, Н.Тализіна та ін.), формування інформаційної компетентності (Н.Баловсяк, Л.Васильєва, О.Зайцева, С.Зільберман, І.Зимня, О.Іванова, Н.Насирова, С.Тришина, М.Холодна, Н.Яциніна та ін.); дидактичні та методичні доробки застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освіті – у працях Є.Вінниченка, О.Вітюка, М.Жалдака, О.Жильцова, О.Кукушкіної, В.Кухаренка, Н.Морзе, Т.Олійник, Ю.Рамського, О.Співаковського та ін. Дослідження В.Безпалько, Т.Зайцева, В.Зінченко, Ю.Машбиць та ін. містять психолого-педагогічний аналіз основних аспектів використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі.

Зосередимо увагу на поняттях, дотичних запропонованому дослідженню, серед яких: «інформаційно-комунікаційні технології», «інформаційно-технологічна компетенція».

У сучасній психолого-педагогічній літературі термін «інформаційно-комунікаційні технології» використовується поряд із термінами «комп'ютеризація», «комп'ютеризація освіти», «інформатизація освіти» тощо. Звернемося до словникових джерел.

У «Соціально-педагогічному словнику» (за ред. В.Радула), комп'ютеризація – процес широкого впровадження комп'ютерної техніки в соціальне життя індустріально розвинутих країн, що почався з кінця 70-х років ХХ століття [14].

В «Українському педагогічному словнику» (за ред. С.Гончаренка) термін «комп'ютеризація навчання» представляється у вузькому сенсі як застосування комп'ютера як засобу навчання; у широкому – застосування комп'ютера в навчальному процесі з різною метою. Система комп'ютерного навчання включає технічне (комп'ютер), програмне й навчальне забезпечення [3].

В «Енциклопедії освіти» представлено змістове коло термінолексем «інформатизація освіти», «комп'ютеризація в освіті», «інформаційно-телекомунікаційні технології в освіті»:

1. «Інформатизація освіти» – упорядкована сукупність взаємопов'язаних організаційно-правових, соціально-економічних, навчально-методичних, науково-технічних, виробничих і управлінських процесів, спрямованих на задоволення інформаційних, обчислювальних і телекомунікаційних потреб, що пов'язані з можливостями методів і засобів інформаційних та комунікаційних технологій учасників навчально-виховного процесу, а також тих, хто цим процесом керує та забезпечує.

2. «Інформаційно-телекомунікаційні технології в освіті» – це технології, що використовують спеціальні технічні інформаційні засоби (ЕОМ, аудіо, кіно, відео тощо). Власне, будь-яка педагогічна технологія – це інформаційна технологія, оскільки основу технологічного процесу навчання становить інформатизація та її рух (перетворення). Коли в навчальному процесі стали широко впроваджувати комп'ютери, в освіті з'явився новий термін – «нова інформаційна технологія навчання».

3. «Комп'ютеризація освіти» – упорядкована сукупність взаємопов'язаних організаційно-правових, соціально-економічних, навчально-методичних, науково-технічних, виробничих та управлінських процесів, спрямованих на формування в системі освіти комп'ютерно-технологічної платформи процесу інформатизації освіти [5].

В інших словникових джерелах термінолексема «інформатизація освіти» визначається як: 1) комплекс соціально-педагогічних перетворень, пов'язаних з насиченням освітніх систем інформаційною продукцією, засобами та технологіями [13]; процес забезпечення сфери освіти методологією та практикою розробки та оптимального використання сучасних інформаційних технологій, орієнтованих на реалізацію психолого-педагогічних цілей навчання, виховання [12]; «комп'ютеризація освіти» – 1) у вузькому сенсі – використання комп'ютера як засобу навчання, у широкому сенсі – багатоцільове використання комп'ютера в навчальному процесі [12; 23].

У психолого-педагогічних дослідженнях термін «інформаційно-комунікаційні технології» визначається наступним чином. І.Захарова розуміє під ІКТ «конкретний спосіб роботи з інформацією: це і сукупність знань про способи та засоби роботи з інформаційними ресурсами, і спосіб та засоби збору, обробки та передавання інформації для набуття нових відомостей про об'єкт, що вивчається» [6, с. 22].

А.Дзюбенко інформаційні комунікаційні технології навчання визначає як сукупність програмних, технічних, комп'ютерних і комунікаційних засобів, а також способів та новаторських методів їхнього застосування для забезпечення високої ефективності й інформатизації освітнього процесу.

Н.Фоміних підсумовує, що взагалі ІКТ можна визначити як сукупність різноманітних технологічних інструментів і ресурсів, які використовуються для забезпечення процесу комунікації та створення, поширення, збереження та управління інформацією. Під цими технологіями учені мають на увазі комп'ютери, мережу Інтернет, радіо- та телепередачі, а також телефонний зв'язок [15; 16].

Отже, аналіз словникових джерел та психолого-педагогічної літератури дозволяє констатувати, що поняття «інформаційно-комунікаційні технології» не є однозначним.

Ми розуміємо сутність поняття «інформаційно-комунікаційні технології» як різноманітні методи, способи та алгоритми збору, накопичення, обробки, подання й передачі інформації для забезпечення процесу комунікації для забезпечення ефективної діяльності людини.

Інформаційно-комунікаційні технології в логопедії ми розглядаємо як сукупність методів і технічних засобів реалізації інформаційних технологій, тобто сукупності методів, засобів і прийомів, що використовуються для забезпечення ефективної діяльності педагога на основі комп'ютерних мереж і засобів забезпечення ефективного процесу взаємодії логопед-логопат з метою розвитку, навчання, корекції, виховання дитини з тяжкими порушеннями мовлення.

Аналіз змісту освітніх компетенцій, представлених у роботах П. Беспалова, В. Введенського, О. Дахіна, О. Іванової, В. Ледньова, А. Маркової, О. Пометун, М. Рижаква, О. Савченко, Г. Селевко, В. Сластьоніна, Н. Талізної, Г. Троцко, А. Хуторського та іншими показав, що інформаційно-технологічна компетенція є однією з ключових компетенцій.

А.Хуторський, В.Краєвський розмежовують терміни «компетентність» і «компетенція», пояснюючи, що компетенція – це коло питань, щодо яких людина обізнана добре, пізнала їх і має певний досвід. Компетентність – це поєднання відповідних знань у визначеній галузі, здібностей, що дозволяють обґрунтовано судити про цю сферу й активно діяти в ній.

У започаткованому дослідженні, поділяючи погляди вчених (В.Краєвський, А.Хуторський, Н.Яциніна та ін.), ми розрізняємо поняття «компетентність» і «компетенція», використовуючи їх у такому розумінні: компетентність – інтегральна характеристика особистості, що визначає її здатність вирішувати проблеми й типові завдання, які виникають у реальних життєвих ситуаціях, у різних сферах діяльності на основі використання знань, навчального й життєвого досвіду та засвоєної системи цінностей; компетентність складається з різних компонентів – компетенцій, які визначають засновані на знаннях, уміннях і досвіді, набутих завдяки навчанню, готовність і здатність особистості до успішної діяльності стосовно визначеного кола реальних об'єктів.

І.Зимня виділяє три групи ключових компетенцій: 1) компетенції, що відносяться до самої людини як особистості, як суб'єкта діяльності, спілкування; 2) компетенції, що відносяться до соціальної взаємодії людини й соціальної сфери; 3) компетенції, що відносяться до діяльності людини.

Учена відносить до останньої групи компетенції інформаційних технологій: сприймання, переробка, видача інформації; перетворення інформації (читання, конспектування); масмедійні, мультимедійні технології; комп'ютерна грамотність; володіння електронною, інтернет-технологією [7].

В.Коровін визначає наступні групи компетенцій: 1) загальні компетенції: інструментальні, міжособистісні, системні; 2) спеціальні (професійні) компетенції: інструментальні, міжособистісні, системні, спеціальні. До загальних інструментальних компетенцій разом з іншими віднесено технологічні уміння (пов'язані з використанням техніки і технологій), а також елементарні навички роботи з комп'ютером; навички керування інформацією (уміння знаходити й аналізувати інформацію з різних джерел) [2, с. 107].

Н.Яциніна представила сутність інформаційно-технологічної компетенції майбутнього вчителя як цілісної, інтегративної, багаторівневої професійно-особистісної характеристики, що включає в себе сукупність знань, умінь, навичок, позицій, установок, які відбивають її готовність і здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології в різних аспектах професійної педагогічної діяльності. Учена наголошує, що інформаційно-технологічна компетенція майбутнього вчителя розуміється не просто як сукупність знань, умінь, навичок студентів, набутих у процесі навчання інформатиці та сучасним інформаційним і комунікаційним технологіям, але й як здатність орієнтуватися в сучасному інформаційному просторі, готовність до використання інформаційно-комунікаційних технологій для відбору та створення адекватних програмних педагогічних засобів для виконання майбутньої педагогічної діяльності, її вдосконалення, а також для власного розвитку і самореалізації [17; 18].

У започаткованому дослідженні ми визначаємо інформаційно-технологічну компетенцію корекційного педагога як сукупність знань, умінь і навичок інформаційно-технологічного процесу, який включає певний обсяг теоретичних знань та практичних маніпулятивних операцій щодо відбору, систематизації, створення проєктивно-технологічного продукту з використанням комп'ютерної техніки, впровадження його у корекційну діяльність з метою отримання позитивної динаміки запланованого результату та оцінки його якості.

Отже, складність та багатоаспектність досліджуваного феномену потребує подальших детальних досліджень та теоретичних узагальнень.

У роботах учених (О. Качуровська, О. Легкий, С. Миронова, І. Холковська, М. Шеремет та ін.) підкреслюються, що в навчанні різних категорій дітей із порушеннями психофізичного розвитку широко

застосовуються персональні комп'ютери. Досвід використання комп'ютерної техніки у спеціальній освіті засвідчує позитивні результати як у навчальній діяльності, так і в корекції багатьох психофізичних особливостей розвитку дітей. Використання корекційного потенціалу програмних засобів створює сприятливі умови для активізації пізнавальної діяльності школярів, розвитку їхнього логічного мислення та мовлення.

Дослідники й практики (І. Больших, В. Воронін, В. Кондратенко, О. Кукушкіна, О. Легкий, Б. Мороз, І. Федосова) також відзначають великий інтерес, що виникає у дітей з психофізичними порушеннями в процесі взаємодії з комп'ютером. Цінною є також думка практиків про корекційний потенціал багатьох педагогічних програмних засобів, зумовлений наявністю в них різних рівнів складності та диференційованої системи допомоги, щоб учень у потрібний момент міг дістати достатню й необхідну підтримку. Важливим корекційним ефектом використання нових інформаційних технологій у навчальному процесі спеціальних шкіл є видозміна окремих видів пізнавальної діяльності, яка створює сприятливі умови для успішнішого навчання учнів з обмеженими можливостями. Взаємодія з комп'ютером здебільшого приводить до позитивного результату їх самостійної діяльності, що є важливим моментом стабілізації емоційного стану, одним із засобів самореалізації особистості (О.Легкий) [9; 10].

Реалії сьогодення доводять доцільність використання комп'ютерних засобів для розвитку навичок читання, письма, навчання математики, іноземної мови тощо. Комп'ютер використовується як засіб контролю та самоконтролю певної діяльності дітей із порушеннями психофізичного розвитку.

У працях О. Гончарової, О. Кукушкіної, М. Малофєєва обґрунтовано доцільність і цінність використання комп'ютера як нового засобу навчання, його місце і роль на різних уроках та індивідуальних заняттях на всіх етапах шкільного навчання дітей з відхиленнями в розвитку, розкрито корекційну спрямованість уроків у комп'ютерному класі. Вчені віддають перевагу використанню спеціалізованих програмно-апаратних і програмованих засобів, розроблених з урахуванням загальних закономірностей і специфічних особливостей розвитку дитини з особливими потребами. Вони також вважають правомірним використовувати в корекційному навчанні існуючі програмні засоби загального призначення (текстовий редактор, графічний редактор, «LOGO» та ін.) за умови розробки дефектологами спеціального методичного підходу, що враховував би загальні закономірності й специфічні особливості розвитку дитини. Водночас учені рішуче виступають проти бездумного впровадження в практику спеціальної школи масових програмних продуктів, що вступає в суперечність із самим поняттям «корекційне навчання».

На думку С.Миронової, комп'ютер має бути не об'єктом вивчення, а засобом, за допомогою якого дитина з вадами психофізичного розвитку зможе заповнити прогалини у знаннях з різних предметів. Вдало дібрані комп'ютерні програми забезпечують розвиток здібностей, умінь, інтересів та навичок дитини і потребують певного рівня пізнавальної активності. Під час роботи на клавіатурі розвивається дрібна моторика. Комп'ютер може стати потужним джерелом формування не лише пізнавальної активності, а й прагнення до знань, отримання задоволення результатами власної діяльності, розвитку самостійності мислення. Завдяки використанню комп'ютерної техніки здійснюється індивідуалізація навчання, орієнтація на конкретного учня [11].

О.Легкий підкреслює, що інформаційні технології навчання допомагають учителю досягти навчально-корекційних цілей, застосовуючи й окремі види навчальної праці, і будь-який їх набір, тобто спроектувати навчальне середовище. Педагог дістає додаткові можливості для підтримки і спрямування розвитку особистості учня з обмеженими можливостями, творчого пошуку, організації їх спільної роботи, розробки й вибору необхідних навчальних комп'ютерних програм [9; 10].

О.Василенко, висвітлюючи проблеми використання комп'ютерних технологій у навчанні дітей з особливими потребами у загальноосвітній школі, наголошує на тому, що під час роботи з комп'ютером створюються сприятливі умови для залучення учнів до вирішення проблемних навчальних ситуацій, а не подання знань у готовому вигляді. Це спонукає до детального аналізу запропонованих ситуацій, засвоєння конкретних способів їх використання, що сприяє розвитку фундаментальних мисленневих

операцій. При цьому не слова, а дії учня відображають правильність і характер його знань, уявлень і результат міркувань. Учитель, спостерігаючи за діяльністю учня, отримує реальні факти для оцінювання усвідомленості, узагальненості й міцності його уявлень про предмет вивчення, тобто про індивідуальний рівень знань, умінь і навичок кожного учня. Застосування комп'ютерної техніки надає уроку привабливості та осучаснює його, відбувається справжня індивідуалізація навчання, контроль і підбиття підсумків проходять об'єктивно та вчасно. Вміння учителя спланувати зміст уроку, дібрати необхідне унаочнення, методи навчання, визначити оптимальну мету і завдання роботи з комп'ютером, доречно використати його на різних етапах – запорука успішного засвоєння учнями з особливими потребами навчального матеріалу.

Учені (О. Качуровська, О. Легкий, С. Миронова, М. Шеремет та ін.) підкреслюють, що комп'ютерна техніка в навчальному процесі може бути предметом вивчення і засобом підтримки навчальної діяльності учнів. Використання комп'ютерно-орієнтованих форм, методів та засобів навчання на різних етапах педагогічного процесу вимагає глибокого аналізу основних і додаткових цілей навчання, іноді докорінної зміни його організації. У процесі їх застосування можливі взаємні впливи цілей навчання і навчальних дисциплін, що викладаються з використанням комп'ютерної техніки. При цьому нові інформаційні технології можуть бути одночасно і предметом вивчення, і засобом підвищення ефективності навчальної діяльності учнів.

Таким чином, результати проведених досліджень засвідчують значне підвищення продуктивності навчання учнів в умовах використання комп'ютера, що вимагає відповідного програмно-методичного забезпечення. Звертається увага на необхідність спеціального відбору програмного змісту, його відповідного конструювання на основі врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів і структури їхньої пізнавальної діяльності на кожному з етапів навчання. Підкреслюється важливість застосування нових інформаційних технологій у системі традиційних засобів навчання, сумісність і взаємозв'язок із ними.

О.Легкий у своїх наукових дослідженнях доводить, що корекційно-розвивальна сутність застосування комп'ютерних технологій полягає у перспективі реалізації основної їх переваги порівняно з іншими засобами – індивідуалізації корекційного навчання, забезпечення кожній дитині адекватних саме для неї темпу та способу засвоєння знань, надання можливості для самостійної продуктивної діяльності, яка підтримується необхідною системою допомоги.

О. Качуровська, М. Шеремет наголошують, що використання комп'ютерних програм у навчальному процесі сприяє індивідуально-диференційованому підходові. Але впровадження інформаційних технологій у навчальний процес можливе лише за умови створення якісних україномовних навчально-корекційних програмних засобів, адаптованих до застосування в умовах спеціальної школи, розробки та суттєвого удосконалення існуючих підходів щодо використання комп'ютерних технологій у навчальному процесі. Проте, використання комп'ютерних засобів у процесі корекційного навчання не може мати вирішального значення, оскільки основний продукт цієї роботи ґрунтується на суб'єктивних відчуттях дитини, різноманітність яких не можна виміряти об'єктивними засобами [8].

Вочевидь, вирішення навчальних і корекційних завдань за допомогою комп'ютерних засобів навчання вбудовується у систему корекційної роботи відповідно до індивідуальних можливостей і корекційно-освітніх завдань. Їх реалізація здійснюється при першорядній ролі корекційного педагога за принципом потрібної взаємодії: педагог – комп'ютер – дитина.

На думку С.Миронової, умовами успішного використання комп'ютерної техніки на уроці є: знання вчителем індивідуальних особливостей учнів, ступеня їхньої готовності до засвоєння матеріалу; знання педагогом вимог навчальної програми та спеціальної методики викладання; знання комп'ютерних програм і вміння ними користуватися. Необхідним є врахування особливостей психіки дітей з особливими потребами. Це, зокрема, підвищена втомлюваність, розпорошена увага, сповільнений темп сприймання, тривале входження у процес роботи. Інтерес до комп'ютера підвищує працездатність, зосереджує увагу і дещо збільшує темп роботи [11].

Таким чином, аналіз літератури доводить думку про те, що комп'ютерні засоби представляють для фахівця не частину змісту корекційного навчання, а додатковий набір можливостей щодо корекції відхилень у розвитку дитини. Дефектолог, який використовує в роботі комп'ютерну техніку, має вирішувати два основних завдання спеціального навчання: сформувати у дітей уміння користуватися комп'ютером і застосовувати комп'ютерні технології для їх розвитку та корекції психофізіологічних порушень. Проте, на думку вчених (О. Качуровська, О. Легкий, С. Миронова, М. Шеремет та ін.), в Україні існує проблема підготовки й перепідготовки педагогів-дефектологів щодо використання комп'ютерних технологій у корекційному навчанні.

Цілком очевидно, що раціональне використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій залежить від професійної компетентності, зокрема інформаційно-технологічної компетенції корекційного педагога, його вміння впроваджувати ці технології в систему навчання кожного учня з особливими потребами. Крім цього, актуальною залишається проблема недостатньої кількості спеціалізованих комп'ютерних програм для розв'язання навчальних і корекційних завдань, а також спеціально розроблених методичних підходів. Ефективність навчання за допомогою комп'ютера значною мірою залежить від якості навчальних програм. При низькій якості цих програм та низькому рівні підготовки педагогів, недостатній сформованості комунікативно-технологічної компетенції корекційних педагогів комп'ютер не виправдовує сподівань щодо підвищення ефективності корекційного навчання, які на нього покладаються, що потребує нових перспективних теоретичних розробок та ефективної практичної їх реалізації.

Використана література:

1. Абдеев Р. Ф. Философия информационной цивилизации / Р. Ф. Абдеев. – М.: ВЛАДОС, 1994. – 125 с.
2. Больших И.В., Кукушкина О.И. Компьютерные технологии в специальной школе / И.В.Больших, О.И.Кукушкина // Дефектология. – 1995. – № 2. – С. 4-6.
3. Гончаренко Семен. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
4. Дзюбенко А.А. Новые информационные технологии в образовании / А.А. Дзюбенко. – М., 2000. – 104 с.
5. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г.Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
6. Захарова И.Г. Информационные технологии в образовании : учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. завед. / И.Г. Захарова. – М. : Академия, 2003. – 192 с.
7. Зимняя И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. Авторская версия / И.А. Зимняя. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 42 с.
8. Качуровська О. Новітні засоби корекції та розвитку мовлення учнів із ТВМ / О. Качуровська // Дефектологія. – 2006. – № 2. – С. 46-49.
9. Легкий О. Організаційно-педагогічні умови використання комп'ютера в спеціальній школі : автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.03 / О.Легкий / Ін-т дефектології АПН України. – К., 2001. – 20 с.
10. Легкий О. Корекційні можливості застосування комп'ютера у спеціальній школі / О.Легкий // Дефектологія. – 2002. – № 1. – с. 36-39.
11. Миронова С. Використання комп'ютера у корекційному навчанні дітей з вадами інтелекту / С. Миронова // Дефектологія. – 2003. – № 3. – С. 41-45.
12. Педагогический энциклопедический словарь / гл. ред. Б.М.Бим-Бад. – М.: Большая Российская энциклопедия, 2002. – 528 с.
13. Российская педагогическая энциклопедия: в 2-х т. / гл. ред. В. В. Давыдов. – М.: РОССПЭН, 1993. – Т. 1. – 608 с.
14. Соціально-педагогічний словник / за ред. В.В.Радула. – К.: «ЄксОб», 2004. – 304 с.
15. Фоміних Н. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології у викладанні філологічних дисциплін : Навчально-методичний посібник / Н. Ю. Фоміних. – Севастополь: Рібест, 2010. – 196 с.
16. Фоміних Н. Ю. Сутність поняття «інформаційно-комунікаційні технології та їх значення на сучасному етапі модернізації освіти / Н. Ю. Фоміних // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eidos.ru/conf/>.
17. Яциніна Н.О. Формування інформаційно-технологічної компетенції майбутнього вчителя у навчальному процесі педагогічного університету: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.09 / Яциніна Наталія Олександрівна; Харківський національний педагогічний ун-т ім. Г.С.Сковороди. – Х., 2008. – 20 с.
18. Яциніна Н.О. Етапи формування інформаційно-технологічної компетенції майбутнього вчителя // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / Гол. ред.: Мартинюк М.Т. - Умань: СПД Жовтий, 2008. - Ч. 4. - С. 292-298.

References:

1. Abdeev R. F. Filosofiya informatsionnoy tsivilizatsii / R. F. Abdeev. – M.: VLADOS, 1994. – 125 s.
2. Bolshih I.V., Kukushkina O.I. Kompyuternye tehnologi v spetsialnoy shkole / I.V.Bolshih, O.I.Kukushkina // Defektologiya. –

1995. – № 2. – С. 4-6.

3. **Goncharenko Semen.** Ukrayinskiy pedagogichniy slovník / Semen Goncharenko. – K.: Libid, 1997. – 376 s.
4. **Dzyubenko A.A.** Novyye informatsionnyie tehnologii v obrazovanii / A.A. Dzyubenko. – M., 2000. – 104 s.
5. **Entsiklopediya osviti** / Akad. ped. nauk Ukrayini; golovniy red. V.G.Kremen. – K.: Yurinkom Inter, 2008. – 1040 s.
6. **Zaharova I.G.** Informatsionnyie tehnologii v obrazovanii: ucheb. posob. dlya stud. vyssh. ped. ucheb. zaved. / I.G. Zaharova. – M.: Akademiya, 2003. – 192 s.
7. **Zimnyaya I.A.** Klyuchevyye kompetentnosti kak rezul'tativno-tselevaya osnova kompetentnostnogo podhoda v obrazovanii. Avtorskaya versiya / I.A. Zimnyaya. – M.: Issledovatel'skiy tsentr problem kachestva podgotovki spetsialistov, 2004. – 42 s.
8. **Kachurovska O.** Novitni zasobi korektsiyi ta rozvitku movlennya uchniv iz TVM / O. Kachurovska // Defektologiya. – 2006. – № 2. – S. 46-49.
9. **Legkiy O.** Organizatsiyno-pedagogichni umovi vikoristannya komp'yutera v spetsialniy shkoli: avtoref. dis... kand. ped. nauk: 13.00.03 / O.Legkiy / In-t defektologiyi APN Ukrayini. – K., 2001. – 20 s.
10. **Legkiy O.** Korektsiyni mozhlivosti zastosuvannya komp'yutera u spetsialniy shkoli / O.Legkiy // Defektologiya. – 2002. – № 1. – s. 36-39.
11. **Mironova S.** Vikoristannya komp'yutera u korektsiynomu navchanni dltey z vadami intelektu / S. Mironova // Defektologiya. – 2003. – № 3. – S. 41-45.
12. **Pedagogicheskiy entsiklopedicheskiy slovar** / gl. red. B.M.Bim-Bad. – M.: Bolshaya Rossiyskaya entsiklopediya, 2002. – 528 s.
13. **Rossiyskaya pedagogicheskaya entsiklopediya:** v 2-h t. / gl. red.V. V.Davydov. – M.: ROSSPEN, 1993. – T. 1. – 608 s.
14. **Sotsialno-pedagogichniy slovník** / za red. V.V.Radula. – K.: «EksOb», 2004. – 304 s.
15. **Fominih N. Yu.** Informatsiyno-komunikatsiyni tehnologiyi u vikladanni filologichnih distsiplin: Navchalno-metodichniy posibnik / N. Yu. Fominih. – Sevastopol: Ribest, 2010. – 196 s.
16. **Fominih N. Yu.** Sutnist ponyattya «Informatsiyno-komunikatsiyni tehnologiyi ta yih znachennya na suchasnomu etapi modernizatsiyi osviti / N. Yu. Fominih // [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupa : <http://www.eidos.ru/conf/>.
17. **Yatsinina N.O.** Formuvannya Informatsiyno-tehnologichnoyi kompetentsiyi maybutnogo vchitelya u navchalnomu protsesi pedagogichnogo universitetu: avtoref. dis... kand. ped. nauk: 13.00.09 / Yatsinina Nataliya Oleksandrivna; Harkivskiy natsionalniy pedagogichniy un-t Im. G.S.Skovorodi. – H., 2008. – 20 s.
18. **Yatsinina N.O.** Etapi formuvannya Informatsiyno-tehnologichnoyi kompetentsiyi maybutnogo vchitelya // Zbimik naukovih prats Umanskogo derzhavnogo pedagogichnogo universitetu imenl Pavla Tichini / Gol. red.: Martinyuk M.T. – Uman: SPD Zhovtiy, 2008. – Ch. 4. – S. 292-298.

Савинова Н.В. Информационно-коммуникационные технологии в коррекционном образовании

Автор представляет анализ современных психологических и педагогических исследований о целесообразности и эффективности использования компьютерных технологий в учебном процессе специальных школ, подчеркивая коррекционные возможности многих образовательных программ различных уровней сложности для оказания дифференцированной помощи детям с нарушениями психофизического развития. Автор также подчеркивает необходимость использования компьютера как нового средства обучения, определения его места и роли в различных классах, на индивидуальных занятиях на всех этапах школьного обучения детей с ограниченными образовательными возможностями.

В статье подчеркивается, что использование информационных и коммуникационных технологий в работе коррекционного педагога помогает многосторонне решить проблему: осуществлять дифференцированный подход; генерировать положительную мотивацию; оптимизировать индивидуальный процесс обучения; создавать надежную систему мониторинга коррекционного воздействия; повышать квалификацию и совершенствовать профессиональные навыки коррекционного педагога.

Ключевые слова: информационные компьютерные технологии, средства обучения, дети с нарушениями психофизического развития, системы дифференцированной помощи

Savinova N.V. Information and Communication Technologies in Special Education

The author presents an analysis of contemporary psychological and educational research on the feasibility and effectiveness of the latest computer technology implementation in the educational process and special schools, emphasizing the corrective capacity of many educational software caused by the presence of different difficulty levels and differentiated aid system. The author also emphasizes the need for a computer as a new learning tool, determining the place and role in the various classes and individual lessons at all stages of schooling for children with disabilities, the disclosure of a correctional orientation classes in the computer lab.

The article determined that the use of information and communication technologies in speech therapy work helps to solve the problem at the level of the student: carry out a differentiated approach to learning; boost the involuntary attention; generate positive motivation for correctional and educational activities; at the level of teacher-speech therapist: optimize, individualize the learning process; create a reliable system for monitoring of correctional work; raise educational qualifications and professional skills of the teacher, a speech therapist; the use of information and communication technology enhances the work with visual material helps to successfully reach this goal and solve problems involving speech therapy sessions.

Keywords: the latest computer technology, training tools, information and communication technology, children with impaired mental and physical development, differentiated aid system

Стаття надійшла до редакції 15.09.2015 р.

Статтю прийнято до друку 20.09. 2015 р.

УДК: 376.1 – 056.263

Супрун М.О., Гладченко І.В.

ДО ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ОСІБ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ДО САНІТАРНО-ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядається проблема професійно-трудової підготовки осіб з інтелектуальними порушеннями для роботи в закладах медичного та соціального обслуговування. Здійснено аналіз психолого-педагогічної літератури стосовно питання соціальної адаптації розумово відсталих. Зазначено, що значна увага приділялась переважно соціалізації випускників допоміжних шкіл шляхом соціально-професійної та соціально-побутової адаптації. Розкрито актуальність проблеми стосовно цілеспрямованого процесу професійного самовизначення осіб з інтелектуальними порушеннями. Зазначено механізми взаємодії різних інституцій, зацікавлених у працевлаштуванні осіб з інтелектуальними порушеннями шляхом впровадження соціального партнерства та трудових маршрутів. Обгрунтована необхідність залучення волонтерів до процесу адресного супроводу осіб з інтелектуальними порушеннями під час профільної підготовки. Намічено основні тенденції перспективної взаємодії соціальних партнерів у процесі вирішення питань професійної самореалізації осіб з інтелектуальними порушеннями, удосконалення змісту та методів професійно-трудового навчання.

Ключові слова: професійно-трудове навчання, підтримане волонтерство, соціальне партнерство, санітар.

На сучасному етапі розвитку спеціальної освіти однією з найактуальніших вбачається проблема підвищення ефективності корекційного навчально-виховного процесу, важливою складовою якого є досягнення успішної соціалізації в сучасному суспільстві осіб з інтелектуальними порушеннями. Досі дієві моделі життєдіяльності дітей та молоді з порушеннями психофізичного розвитку, що забезпечували певний успіх в адаптації та соціальному становленні, наразі, здебільшого, не придатні до використання.

Спеціальні загальноосвітні заклади для розумово відсталих дітей знаходяться у постійному пошуку нових шляхів вирішення проблеми соціалізації випускників, спрямовуючи усі зусилля на допомогу учням не загубитися в цьому житті. Мінливість, нестабільність сучасного життя, жорстка конкуренція на ринку праці актуалізують важливість питання стосовно працевлаштування в умовах існуючої військово-економічної кризи.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дав змогу з'ясувати, що в олігофренопедагогіці проведено широке коло досліджень, в яких порушуються питання соціальної адаптації розумово відсталих. Це дослідження в галузі трудової адаптації та профорієнтації (О. Агавелян, В. Бондар, А. Висоцька, В. Карвяліс, Г. Мерсіянова, С. Мирський, К. Туринська, О. Хохліна, М. Шеремет та ін.); побутової орієнтації (Л. Дробот, О. Разуван), соціальної інтеграції, підготовки учнів до самостійного життя (С. Конопляста, В. Липа, Н. Павлова, В. Синьов, А. Раку та ін.). Автори підкреслюють, що успішність випускників допоміжних шкіл визначається наявністю сформованості у підлітків певних особистісних, соціально-психологічних, моральних якостей, а також певних адекватно сформованих життєвих орієнтацій як в професійній, так і в непрофесійній сферах (В. Татьянчикова), вмінь та навичок спілкування.

В літературних джерелах з проблеми дослідження значна увага приділялась переважно соціалізації випускників допоміжних шкіл шляхом соціально-професійної та соціально-побутової адаптації, і, в зв'язку з цим, порушувалися питання психологічної, соціальної та практичної підготовки учнів до самостійної праці, з'ясовувалися причини недостатнього рівня адаптованості старшокласників в умовах виробництва, пропонувалися заходи щодо вдосконалення виховних і корекційних можливостей існуючої системи організації професійно-трудового навчання.

Актуальність проблеми стосовно категорії осіб з інтелектуальними порушеннями обумовлена